



## КЪАРАУ Прохладный-Эльхотово жол жангыртылып башланганды

Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Коков жангыртылып башланган Прохладный-Эльхотово жол-га барып къараганды. Бу объектти узунлугу 9,4 километрди. Ол Майский бла Прохладный шахарланы байлайды.

Эсигизге сала айтсакъ, быйыл июнь айда Башчы бу объектти тынгылы жангыртыр-гы буйрукъ берген эди. Жумушну тындырып ючюн къаллай бир ахча керек эсе

порт эмда жол мюлк министри Альберт Дышеков, подряд организацияланы башчылары да къатышып кенгеш бардырганды. Ала иш къалай барлыгын, анда къаллай технологияла хайырланылгын сюзгенди-ле, жол мюлкню аныгынуну юсюнден да хабарлаганды-дыла.

Прохладный-Эльхотово жол бла кюн сайын онтёрт минг чакълы машина өте-ди. Анга кёре асфальт да

Министр билдиргенича, бу трасса биринчи категория къиреди, аны себепли анда төрт ыз болурга, кенглигин да 20 метрге жетди-риге тийишлиди. Объекте къаллай ишле бардырылурга кереклиси бытыр окъуна белгили бол-ганды эди. Этер зат а кёпдю. Жолчула эски асфальтны толусунлай къырып кетер-ликди, ызы бла аула салып юч къатлы асфальт жа-рыккъыдыла. Иш кюзде эмда



да, федерал власть орган-ланы эмда Росавтодорну себеплиги бла аны да иши этилгенди.

Ызы бла Казбек Коков объектде, КъМР-ни транс-

терк ашалады. Объектни магъанасы уа бек уллуду. Ол Ставрополь крайга, Шимал Осетияга, Ингуше-тияга, башха регионлага да элтеди.



къышда бардырыллыкды. Айтханларына кёре, кюнню халы анга чырмаулукъ эти-рик туюлду.

Жолчула билдиргенлери-

ча, бу объектде автобуса тохтачу жерле да боллукъ-дула. Дагыда тротуарла жарашдырыллыккъыдыла эмда эки кёпюр жангыр-тыллыккъыды. Къоркюзуулу

жерледе темирден буруула, суратха эмда видеога туюр-ген комплексле орна-тыллыккъыдыла, жолну саулай узунлугунда уа белгиле эмда асфальтда ызыккъла да салынырыкъыдыла.

Ремонт баргъан кезиуде анда мониторинг бардыр-ганды ишлерикди. Хар неге да онлайн-халда кон-троль этилликди, бу ише тышыннан экспертле да къатышырыкъыдыла. Ахырында Казбек Коков былай айтханды: «Бу жолну жангыртып, биз районлары-бызны арасында транспорт тап эмда къоркюсуз жо-рюрча этирикбиз. Къоншу регионладан келгенлеге да иги боллукъду. Мында хар не да тийишлисича этилсе, андан арысында энтта да

ахча келирине ышаныр-гы боллукъду». «Бара-баргъан заманда жолчуланы этер ишлери кёп боллукъду. Миллет проек-тлени, эл мюлк тийрелени аныгынуну программаланы чеклеринде эмда инфра-структура кредитлени хай-ырындан тамамланурга боллукъ умутларыбызны саны асламды. 2024 жыл-га дери къалайда не зат этерге сыйгенибизни биле-биз, андан ары этирик ишлерибизни да ойлайбыз. Жолларыбыз жолчулары-бызны усталыкларына, иш кёллюклерине кёре боллукъду», - деп чертгенди Башчы.

КъМР-ни Башчысыны эмда Правительство-суну прес-службасы.

## СЫЙ БЕРИУ

### Энци техниканы къурауга эм аны сынауга салгъан къыйынына — бийик багъа

Бу кюнледе Россейни ара шахары Москвадан къуан-чы хабар келгенди. РФ-ни Президенти Владимир Пу-тинни Указы бла Беккиланы Юсюнюн жашы Азрет «За военные заслуги» деген ор-ден бла сауғаланганды.

Указда айтылгандына кёре, Бекки уругу бу сауға жа-ны энчи техниканы къурауга эм аны сынауга къошумчу-лукъ этгени эмда къыралны айнууна уллу къыйын сал-ганы ючюн берилгенди.

Азрет Юсюнович, сёзсюз, миллетибизни атын айт-дырған улларбарыздан бири-ди. Бююнлюкде Мос-квада жетишиин ишлеп тургъан «Объединенная приборостроительная кор-порация» деген акционер обществовну таматасын орунбасары болуп уруна-ды. Ол техника илмуланы докторду, профессорду. 2016 жылда Россейни Ил-мула академиясына алын-ганды, РФ-ни Кырал сауғ-



асына тийишли кёрюлгенди. Беккиланы Азрет 1952 жылда Къазахстанда туууп, ол тёлнюн кёп келечиле-рича, тынгылы билим алыр-га итингенледен бири болганды. 1975 жылда МГУ-ну физика факульте-тин тауусуп, кёп жылланы къыралны стратегиялы ма-гъаналы институтларында бла организацияларында ишлеп келеди. Андан тышында да ол 146 илму монография хазырлаганды эм 4 автор свидетельствону иесиди.

КЪАСЫМЛАНЫ  
Аминат.

## КЪУЛЛУКЪГА САЛЫУ

### Атмырзаланы Хажи-Мурат — РФ-ни Къазахстанда вице-консулу

Атмырзаланы Хасанни жашы Хажи-Мурат Къазах-станда РФ-ни вице-консулу-на салынганды.

Ол 1962 жылда Наль-чикде тууганды. Къабарты-Малкъар къырал универ-ситетни экономика факультетин бошганды. Тюрлю-тюрлю жылда КъМР-ни Башчысыны Администра-циясында ишлеп турганды, Нальчик шахарда налог инспекцияга да башчылыкъ этгенди.

Хажи-Мурат Хасанович СНГ-ни, тыш къыраллада жашагъан ата журтлары-бызны ишлери эмда халкъ-ла аралы гуманитар бирге ишлеу жаны бла федерал агентствону (Россотрудниче-



ство) Азербайджанда Пред-ставительствосунда къуллукъ этгенди. Москвада да ол Федерал агентствону ич аудитини бёлюмюню таматасы болуп турганды.

## Ёзек тема — тишируланы предпринимательликке кёллендириудю, къыралны жанындан тутхучулукъну кючлендириудю

РФ-ни Федерация Жыйылууну Фе-дерация Советинде Евразиялы тиши-руу форуму совети «Россей — онганы къыралы» президент платформаны «Сенеж» управлениасыны мастерскою бла бирге «Компас женского лидер-ства #МягкаяСила» деген кюндюзю марафонну өтдюргенди. Аны мураты «Регионалга, саулай къыралга да магъаналы борчланы сюзерге, жи-тишиини оючуланы колголерин, ала жашауда бардыргъан проектлени да кёрюзторгенди.

Марафон Россейни регионларыны ыйгынычы чеклеринде 13-15 октябрь-де Санкт-Петербургда бардырыллыкъ Ючюнчю Евразиялы тишируу форумуна алынды өтгенди. Анга «Россей — он-ганы къыралы» президент платформаны «Сенеж» управлениасыны мастерскою-ну «Тишируу-башчы» программасына кёре билим алып чыккъанла, Кырал Думаны депутатлары, россейли регионланы башчылары, «Лидеры Россейи» конкурса хорлагъанла эмда «Россей — онганы къыралы» АНО-ну проектлерине бла конкурсларына, Ев-разиялы тишируу форуму советини проектлерине киргенле, бизнесменле, жамауат организацияланы келечилери да къатышхандыла.

16-сагъатлыкъ марафон Камчаткада башлангъан, къыралны конбатыш жерин-де — Калининград областьда — бошал-ганды. Марафонну Москвадагы студиясында хар сагъатдан онлайн- эмда офлайн амалла бла къыралны регион-ларыннан спикерле къошулгандыла. Бу ише къатышханлары алгъышлай, РФ-ни Федерал Жыйылууну Феде-рация Советини таматасы Валентина Матвиенко марафонда сюзолген хар теманы бек магъаналыга санаганды. Ала уа экология, инвестицияла, халкъла аралы партнёрлукъ эмда экономика байламлыккъла бла да байламдыла. Ала арасында тишируу илмула бла бизнесде, тишируу эмда цифра амал-лага кёчюу, тишируулары «жашил экономикага» къатышыулары магъангалы темаладан бирлерине саналадыла.

Валентина Матвиенко оюмуна кёре,

марафонну баш магъанасы - анда кёрюзтолген проекте регионлага би-теулю проблемаладан къутулугуу бла аныгынтыр-га, уллу онгла бардыла, - деп чертгенди Татьяна Егорова.

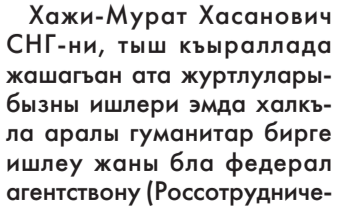
Ол къол усталыкыны туристле эс бурургъа боллукъ тюрлюлерини, бизде солургъа не жерлеге барырга бол-лугуну, «Россейни тишируу предпринимательлерини ассоциациясы» битеу-россей жамауат организацияны регион бёлюмю бардыр-ганды ишлени, ол санда гитче эмда орта предпринимательге не болушлукъ этилгенли, бизнесмен тишируулага къаллай онгла берил-генлерини юсюнден хабарлаганды. Ол санда Халкъ чыгъармачылыкъны республикалы арасыны ишини юсюн-ден да айтылганды.

КъМР-ни Парламентини спикери айтханга кёре, тишируулары предпринимательликке кёллендири мурат бла Къабарты-Малкъарда «Тишируулары кёллары бла» деген кёрмючле къура-ладыла, халкъ усталаны кёлларындан чыккъан затла квартал сайын кёрюз-топедиле.

Тишируу бизнес ата журтлу товар-ланы эмда халкъга жумушла этиуню рынокунда конкурентликни аныгынтыр-га себеплик этеди. Алай а, тишируулары-быз не билимми, не уста, не иш кёллю да болсунла, къыралны жанындан болушлукъ болмай, тишируу предпринимательликни жар амал жокъду... Бююнлюкде тийишли мадарла этиле-диле, алай ала бла чекленип къалырга жарарыкъ туюлду. Аны аныглап, биз тишируу предпринимательликке къы-рал болушлукъну жагъа амаллары из-лерикбиз, - дегенди сезюню ахырында Татьяна Егорова.

Марафонну кезиунде гитче эмда орта бизнесде культура, адет-төреле, къонакбайлыкъ, жер-жерлени энчиликлери бла байламлы проекте сюзолгендиле, къырал болушлукъну онгларына да къаралганды.

КъМР-ни Парламентини прес-службасы.



Фестиваль  
Сахнада — жыр, жатмада — кёрмюч, отда — аш  
2 бет



Шагырейлениу  
Миллет хазнабызга  
магъаналы къошумчулукъ  
3 бет



Белгилеу  
Къууанчлы эм  
саугъалы байрам  
Белгилесича, жыл сайын Къарачайда Бал чучурла-дагы турист комплексде «Ай-раны байрам» деген ат бла къарачай-малкъар миллетни халкъла аралы фольклор-этнография культура фестивалы барыучуду.  
4 бет

## Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Коковну Право нызамны сакълачу органлада къуллукъ борчларын толтура тургъанлай ёлгенлени эсгериуню кюню бла байламлы ОБРАЩЕНИЯСЫ

Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!  
13 октябрьде Къабарты-Малкъар право нызамны сакълачу органлада къуллукъ борчларын толтура ёлгенлени эсге тошу-редди, алаага баш урады.

Календарыга ол ачылуу кюн Нальчикде болгъан къауға-ладан сора жазылганды. Ол заманда республикабызны ара шахарына саууланган чыбыруулукъ этилгенди эмда терро-ристлени кёлларындан кёп адам ёлгенди, ол санда право нызамны сакълачуладан 35-си, мамыр адамладан да 14-сю. Ол кюсюз ишледен бери 16 жыл озганды, алай ала хар бирибизни да жорегибизде ачылуу жара болуп турадыла. Ол огурсулукъну этгенлени кечер амал жокъду. Терсликери болмай жоюлганла бизни эсибизден кетмедиле, кетерик да туюлду. Биз террористлени кёлларындан жоюлганлары жууукълары эм ахлулары бла бирге ачыу этгенлей турабыз.

Право нызамны сакълачу органлада къуллукъ этгенле ол заманда алай жигитлик, кишилик да эди, ёлгенле андан да кёп боллукъларын аныгларга керекди. Аны себепли бизни борчубуз — алапы къыйыларын унутмау бла бирге, аллай кюсюзюк энди бир заманда да этилмез ючюн къолубуздан келгенни аязмагъады. Аны ючюн а биз терроризмге бла эк-стремизмге къажу бирча сеуелирге керекбиз.

Бирге болсакъ, бириксек, Къабарты-Малкъарны халкъла-рыны заман бла сыналган адет-төрелерин, адеп-къылыкъ хазналарын сакъааллыгызга, тугъан республикабызны мамырыкъда айны барыуун жалчыталлыгызга ишек-сизме.

## Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республиканы жеринде бийик хазырлыкъны нызамын кийириуню эмда жангы коронавиреу инфекцияны (2019-nCoV) жайылмазы жаны бла къошакъ мадарла этиуню юсюнден» 2020 жылны 18 мартында чыгъарылгъан 19-УГ номерли Указына торлениуле кийириуню юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къа-барты-Малкъар Республиканы жеринде бийик хазырлыкъны нызамын кийириуню эмда жангы коронавиреу инфекцияны (2019-nCoV) жайылмазы жаны бла къошакъ мадарла этиуню юсюнден» 2020 жылны 18 мартында чыгъарылгъан 19-УГ номерли Указына былай торлениуле кийирирге:

а) 5-чи пунктда:  
алтынчы абзацда «юйден чыкмайла турууну нызамын сакъ-ларга» деген сёзлени «профессионал ишлерин (къуллукълары-нын) узакъдан бардырырга» деген сёзлеге алышындырырга; сегизинчи абзацда «бек аздан 30 процентни кёчюрюрге» деген сёзлени «закон бла тохтадырылгъан нызамга кёре бек аздан 40 процентни кёчюрюрге» деген сёзлеге, «эмда инсан» деген сёзлени «инсан» деген сёзге, «узакъдан ишлерге» деген сёзлени сабийден аурулукълары болгъан тишируулары, дис-танция амал бла ишлерге» деген сёзлеге алышындырырга;

б) 6.2 пунктга былай къошарга:  
«6.2. Энци предпринимательле, Къабарты-Малкъар Респу-бликаны къырал учреждениялары, муниципал учреждени-лары, Къабарты-Малкъар Республиканы жеринде адамла кече-кюч да тургъан билим берюу, сауулукъ сакълау, социал къо-руула бёлюмледе ишлерин бардыр-гандыла борчу этилдиле: аллай объектлени жоюлауу болжалы халда тохтадырга. Жаланда къаршы адамларын (ата-ананы, сабилери, сабийни алып ёсдюргенле, ата-ананы алышындыр-гандыла, тугъан къа-рындашла бла эгелле, аппала, ыннала, туудукъла), осуилукъ этгенле, попечительле жиберилдиле - жаланда бир адам. Алапы да инсанлыкъларына шагъатлыкъ этген документлери бла бирге, былай шагъатлыкълары болурга керекди:

ж) жангы коронавиреу инфекцияга къажу вакцинацияны толусунлай өтдиргенлерини юсюнден келгенде келгенде Къырал эмда муниципал жумушланы бир порталындан (gosuslugi.ru) алынган QR-код, неда Къырал эмда муниципал жумушланы бир порталыны энчи приложениясы (Госуслуги. Стопкоронавирус);

з) жангы коронавиреу инфекциядан (COVID-19) ауруп сау бол-гъанына шагъатлыкъ къагъыт (ол сау болгъаны алты айдан кёп озмагъан эсе);

и) жангы коронавиреу инфекциядан (COVID-19) дарман сал-дырырга медицина тыйгычла болгъанына шагъатлыкъ къагъыт;

к) жангы коронавиреу инфекциясы (COVID-19) болгъанын бла къалганын билдирген тинтилуден учрежденияга келирни алынды 72 сагъатдан кеч къалмай ётгени эмда аны эсе-лерини юсюнден шагъатлыкъ къагъыт;

л) адамларын жоюларга келгенле олуда тобышлери, къоруулары мадарла этерлерин, отуда тобеше эселе уа, ол дезинфекция этилирин, хар тобышуден сора, таза хауа жибе-рилирин, санитар тазалауу ишле бардыр-гандыла жалчытырга; м) тийишли адамлага башында айтылгъан объектлеге келирлерини жорукълары торленгенлерини юсюнден бил-дирилчи мадарла этерге.»

2. Бу Указ 2021 жылны 11 октябринден башлап кючюне ки-редди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2021 жылны 7 октябрь, №110-УГ

## СЕБЕПЛИК



## Район мектеплеге – отуз автобус

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коков республиканы район битеулю билим берген учрежденияларына 30 школ автобусу этдоргенди. Биюнкюнде республиканы билим беруу организация-

спорт бла жетдирирге республиканы 118 битеулю билим берген организацияларыны, аламы асламысы элде, ол санда узакдагыла, орналыгыла, онлары барды. Казбек Коков КъМР-ни жарыккандырыу, илму эм

къыралда билим берууно качестводен ирилдендирича, ёсуп келген тёлуге билеклик этерча кеп зат этиледи. Школлары транспорт бла жалчытылынулары сабийлени дерслеге заманында эм къорктуусуз жетдирича онла береди. Бу программа Россияни Президентини себеплиги бла регионлада бардырылады, школаны автобусту бла жалчытырга тийишлини юсюнден Посланида айтылганды. Башчы махмелени келечилерине ишлери ючюн ыразылыгын билдирип, жетишимле тежегенди.

Республикада школ автобуслары паркын жангыртуу жаны бла тийишли иш бардырылганлай турады. 2016 жылдан 2020 жылга дери кезиуде республика 137 школ улоу алганды. 2021-2024 жылга битеу да бирге 45 улоу исленди, жиберилген автобуслары эссе алса, школ автотранспорт жаны бла илземле толусунай жалчытылынырыкдыла.



ларында 152 школ улоу барды, 8 800 школчу окугъан жерлерине эм андан артка жетдирилиу бла жалчытылынылдыла. Сабийлени дерслеге энчи автотран-

жаш тёлуюно ишлери жаны бла министри Анзор Езаов, улоула алгъан школлары директорлары эм устазлары бла ушагында былай белгилегенди: «Биюнкюнде

## ИШ БЛА БАРЫУ

## Тау лыжалда учар кезиуде хазырланыу не халдады

Элбрус районга иш бла барыуно чегинде Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Коков жангы тау-лыжа кезиуде турист инфраструктураны хазырлыгына кыраганды.

Элбрус муниципал районну жер-жерли администрациясы таматасы Сотталаны Къурман эм «Шимал Кавказы курортлары» АО-ну генеральный директору Беккаланы Хыйса бла бирге Башчы ол санда къошакъ парковка жерлени кыраурача майданлауа эм туристлени къорктуусулукъларын жалчытан жауу жолчукуланы жарашдырыча жерлеге кыраганды.

Рекреация тиреледе инфраструктураны андан ары ирилдендирича соруула сюзюлгенди, ол а тау-лыжа кезиуде туристлени тап эм къорктуусуз халда кечинилериу бла байламды. Быйылгы сезонда къонакъланы кеп санда келиулеры сакъланды.

## ТЮБЕШИУ

## Энтта да — суу бла жалчытынуу юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коков Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясы таматасы

Таймураз Ахатов эм «Водоканал» МУП-ну директору Анзор Жанказиев бла ишчи тюбешуу бардырганды. Аны чегинде Нальчик шахар округну суу бла жалчыты соруула сюзюлгенди, бу жаны бла жерлерин табып турган жарысуланы, республиканы ара шахарыны суу бла жалчыты системасыны ирилдендириуно юсюнден айтылганды.

Суу баргъан ызланы эскиргенлери эм авария халлыкълары суу бла жалчытыуда чурумла болгъанларыны сылтаудула. Къауум бир-бирлери бла байламлы соруулары тамамлауу суу бла жалчытыууно жангыртууна себеплик этерикдиле, ол санда геологоразведочный ишле, суу бла жалчытыуу эм суу кетиу ызланы инвентаризациясы, ток бла жалчытыуу системаны мекамларын тапландырыу, шендоюлюю оборудование бла жалчытыуу, сууну хайырланган ёлчмени эсеплеген цифралы технологияны синдириу, эл мюлке керекли сууну арык халлы жетдирилиуно айнытуу, шендоюлюю программа жалчытылынууу къошуп абонентлени базасын жангыртуу. Бу амалла къоранчланы азайтыуу эм сууну тийишлисича хайырланууга, аны илзленген ёлчмеде тохтаусуз жетдирилип турулуна бурулдула.

Тюбешууно эсеплерине кере республиканы Башчысы бир ненча буйрукъ бергенди, ол санда суу бла жалчытыуда эм суу кетиу ёлчюнде тындырылык ишлени «жол картасын» кырау да.

## ПРОГРАММА



## Полицияны автопаркы жангыртылады

Бу кюнде Нальчикде Келишюлюкю майданында КъМР-ни Кырал автоспекциясыны келечилерине 41 жаңы Hyundai Solaris патруль машина берилгенди. Ала жангы илземлеге тосу келишедиле, алай эсе уа, жоллада право назамны сакъларга уллу себеплик этерикдиле. Бу иш федерал эм миллет проектлени чеклеринде тамланады. Аны юсюнден бизге ведомствону пресс-службасындан билдиргенди.

Алай бла, бу жол жангы автотранспортну ГИБДД-

ны муниципалитетледе он-бир бёлуюно алганды. Аладан ачыкчланы КъМР-ни Башчысы Казбек Коков бла республиканы ич ишлерини министри полицияны генерал-майору Василий Павлов бергенди. Аны бла байламлы кыуанчча Чегем районну жаш жол инспекторлары (ЮИД) бла полицияны биринчи кадет классыны келечилери да кыатышандыла.

- Биююн «Къорктуусуз эм тынгылы жолла» миллет проектни хайыры бла республиканы жол инфраструктурасын ирилдендириу жаны

бла иги кесек иш этиледи. Ол санда авариялары санын азайтырга мадарга аслам эс бурулады. Бу жаны бла баш борчладан бирин ГИБДД-ны келечилери толтурадыла. Мындан арысында да сиз кючюгюзно аймак юреширсиз деп бек ийанама. Жангы техника уа кыулуугузуно жетишимли бардырырга себеплик этерикди. Кыйын ишигизде бет жарыкълы урунуругузуно сыйгеними билдиреме эм саулыкъ-эсенлик тежейме,- дегенди Казбек Коков.

## БИЗНЕС-СЕССИЯ

## Экономиканы тамбласыны къайгысынын кере

КъМР-ни Правительствосуно Председатели Мусукланы Алини башчылыгы бла бу кюнде «СКФО-ну ышангылы айнытуу эмда инвестициялы онлары» деген бизнес-сессия бардырылганды. Аны республиканы Правительствосуно болушлугуу бла «Шимал Кавказы курортлары» акционер общество кыраганды. Жыйылууга федерал эмда регионлары толтуруучу власть органларыны, бизнес жамауаны, илму учреждениялары, банк бёлуюно келечилери эм башкала кыатышандыла.

Бизнес-сессияны ишин башлай, Мусукланы Али: «РФ-ни Экономиканы айнытуу министерствосу бизни республикага билеклик этгенине бийик багъа беребиз, Шимал Кавказы экономикасын айнытуу жаны бла магъанлай жумушланы сюзерге деп бери келгенигиз ючюн да ыразыбыз», - дегенди.

Республиканы социал-экономика жаны бла онларыны юсюнден хапарлагъанда, КъМР-ни экономиканы айнытуу министри

Рахайланы Борис ишсизликни азайтыуу, айлыкны кебейтиуу, регионну бюджетине берилген до-

гюнлюкте Къабарты-Малкъарда онсегиз минг гектардан артык жерни алгъан терк айныгъан терек

инфраструктура кыуалганды.

Терек бахчачылыкдан сора туризм бла кыурулуш да иги айны бардыла. Биринчисинде эки жюздөн артык предприятие ишлейди, беш мингден аслам адам урунады. Бир кезиуде оналты минг адам солурча жерле бардыла», - дегенди министр.

Ол информациялы технологияны айнытууга, энергетиканы андан ары кючлендириу энчи магъана берилгенди да чертгенди. Технопарклары, бийик технологиялы парклары айнытуу программалагъа да кыатышырга таукебиз, дегенди.

Жыйылууда республиканы орта кезиуде инвестициялы онлары, эл мюлке эмда туризмде бизнес-проектлени да сюзгенди. КъМР-ни Правительствосуно Председатели айтханыча, бизнес-сессияда этилген онула СКФО-да экономиканы айнытуу къаллай боллуугун шарт кереюрге амал бериле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.



тацияланы мардасын къыралда орталык кереюмде жетдириуно эм башына салганды. «Био-

бахчала бардыла. Жыйылгъан жемишледен 225 минг тоннасын буздурмай сакъларга онг берген

## ФЕСТИВАЛЬ

## Сахнада – жыр, жатмада – кёрмюч, отда – аш

Тогузунчу октябрьде Чегем чучурлада таулу халкыны культурасыны ёмюрледен келген хазнасын ачыклагъан «Хычинни байрамы» фестиваль бардырылганды. Къонакълар таулуланы бек белгили ашлары – хычинле кылай этилгенлерин кёргендиле, кёрмючге, концертте кырагандыла, эришилени шагъатлары болгандыла. Уллу миллет байрамны «Уста» жамауат организация Чегем муниципал районну администрациясыны эм аны Культура жаны бла управлениясыны, дагыда Тебен Чегем элли администрациясыны болушлугуу бла бардырганды.



## КЕП МИЛЛЕТЛЕНИ КЕЛЧИЛЕРИ ЖЫЙЫЛГАНДЫЛА

Эрттенден башлап, байрамга кыатышырга сыйгелле келип башлагъан эдиле. Аланы араларында жаланды бизни республика-

чыкыгъан эдиле. Аланы кийимлери, тепсеулеры да туристлеге бек сейир кёрюнгендиле.

Жуболаны Жамболатны жырындан сора Инара бла Руслан хар халкыны ашы жашагъан жерине кере болганын чертгендиле. Беш Тау Энде – Малкъарда, Холанда, Бызнында, Чегемде, Бахсанда иш кёллю таулула харкюнюк жашауларында хычинсиз болмагъандыла. Таба, хобуста, къалияр, бишлак хычин, дагыда жауда бишген, картоф, хумужу, жуммак, дугъума, ылыбыта, мурса хычинле. Алагъа къошакъларга – эт, федугу, ындир, чюгюндюр, хыяр, жау хычинле. Бу тизмени дагыда бардырырга болукуду. Сёз ючюн, шекер, кийик, кёгет, зюдо, кыркъар, зугул, бал, оракъ, хычауман, тыпчынай, къочхар хычинле...Кертиси бла да, хычин – таулуу ашыды, аны ашагъанны кючю-кыруу да болукуду.

«Инар» ансамбли солисти Гузиланы Тахир, Мусукланы Руслан, Байсолтанланы Инара, «Жашлык» ансамбль эм башха жырыла, тепсеуле байрамга кыуат салган эдиле. Кёрмючде уа хар экспонатны кырауучула кёлларына алып, кырай эдиле. Таулула ёмюрледен бери кюч устала болгандыла. Дуняны техника алгъанда да ол хунерлери халкыны ичинде айныу баргъаны бек ёхтемлендиреди.

боллугун билгенимлей, жол кёллю болгъанбыз. Бек сейир этгенбиз Мокъланы Динаны кийилери, аны жюн суратлары жюрегими билгендиле. Черкеланы Тахир агагъдан этилген ишлерин да бир кёрген ёмюрюнде унутмаз!» - дегенди.

Прохладный шахарда Усталаны клубну таматасы Ирина Колодко уа: «Биз таулуланы миллет байрамларына кесибиз этген гинжилени келтиргенбиз. Төрели болса эди бу иш, жыл сайын бардырыла, бек кыуанчырыкбыз. Республикада кюч устала аз туюлдоле, таулула биюнкюнде кесирини байлыкъларын кёргозгенде, биз да аланы кыталарында суюлрге суюбиз. Быллай байрам Кавказын кюч усталарын бириктиредиле, шухлюккуну кючлендиредиле», - дегенди. Чегем муниципал районну советини башчысы Хасанш Одижев да «Хычинни байрамына» кеп халкъланы келечилери жыйылгъанына эс бурганды.

Бизни республикада халкъ байрамла жокъну чегиндедиле. Алай таулуланы тарыхларын эсгерсек, ала озгъан ёмюрледе бардырылып тургъанларын керебиз. Ол жаны бла, бу фестивал таулу халкыны эрттеги төрелерини-адетлерини айныуу дерге болукуду. Жырчы Тёпеланы Алим а Чегем чучурлада келгенлени араларында жаш адамла аслам болгъанларын чертгенди.

Бир жерде – аллай бир уста! Хычинле бише тургъанда, концертти бардырыла – жырчы, устаз, актриса Байсолтанланы Инара бла «Жашлык» ансамбли солисти Газаланы Руслан жыйылгъанла бизни бек белгили миллет ашыбызны юсюнден айтхандыла.

Концерт башлангъан алгъа уа, кюч усталаны бириктирген «Уста» ассоциацияны таматасы, Россияни халкъ устасы Бачиланы Хамзат къысха сёзюнде кырачай-малкъар халкыны культура жаны бла байлыгын ачык этерге, аны юсюнден айтырга, кёргозторге кереклисин чертгенди.

Ызы бла сахнага «Балкария» фольклор-этнография тепсеу ансамбли солистлери Жанатайланы Ирзана бла Шауаланы Рамазан



Кыуылланы Марина гинжилери бла.



Черкеланы Тахир агагъдан этген ишлери бла.

да жашагъанладан эм туристледен сора да, сабийлерин Кавказын культурасы бла шагърей этер мурат бла башха шахарладан маминалары бла жетгенле да болгандыла. Сёз ючюн, Платигорск шахардан баш иеси эм къызы бла келген Любовь Шейко: «Инстаграмда «Хычинни байрамы»



рукъларга кере ким теркирек хычин этерикди эм кюч соруыкды дегенча эришуле кыуалгандыла. Былайда кеп конкурслага кыатышан, алада алчы жерле алгъан фахмулу кулинар Мокъланы Гульнаны энци белгилерчады, ол сабийле хазырлагъан хычинлеге багъа бичириле. Конкурслада хорлагъанлы атлары «Хычинни байрамыны» тарыхында къаллыкдыла.

## КЕМЧИЛИКЛЕ

...Байрам биринчи кере бардырыла эди. Баям, аны эссе алсакъ, бир-бир кемчиликлерин аныларга болуку болур. Биринчиден, кёлге хычинлерин алыр ючюн, жыйырма эм андан да артык заманы сакъларга туюгенди. Алай байрам жайда бардырыла, къонакълар андан да кеп болукудула. Гастрофестивальда хакъсыз хычинле юлешебиз деп, адамланы нек кыйнарга керек эди? Какъ бла сатылгъанла болсунла. Фестивальга хурмет этип, кафеде бир кесек учууракъ сатсала, ол тамамды. Кафелени неда кыатышырга сыйген адамланы чакъырырга кереклиси баям болганды. Сёз ючюн, хычинни багъасы 80 сом эсе, ала уа 60-ха сатсынла. Жыйырма минут сакъларга ючюн, жюз сомга окуяна

рукъларга кере ким теркирек хычин этерикди эм кюч соруыкды дегенча эришуле кыуалгандыла. Былайда кеп конкурслага кыатышан, алада алчы жерле алгъан фахмулу кулинар Мокъланы Гульнаны энци белгилерчады, ол сабийле хазырлагъан хычинлеге багъа бичириле. Конкурслада хорлагъанлы атлары «Хычинни байрамыны» тарыхында къаллыкдыла.

Битеу келгенлени да кёрмючге, концертте кырагъандан сора, терк окуяна аны сатып алырга онгу болурга керекди.

Миллет байрамла Кавказда кёлден-кёл болукудула. Туризм айныгъаны себепли, хар халкъ кесини культурасын кёргозторге кючеририди. Ангыларга тийишлиди: фестивалга хакъсыз хычин излей келмейдиле, адамлага жарык байрам керекди, хар зат элпек болгъан байрам.

Сынам – ол кюнден-кюнге, жылдан-жылга келген затды. Ару миллет байрамланы кырау – кыйын ишди. Аны кюлга алгъанлага бизнесменле да билеклик этерге керекдиле. Бу жол а Чегем районну администрациясы болушанды, дагыда хычинле хакъсыз болур ючюн ача берген Гузиланы Лейла болганды. Заманларын, фахмуларын аймагъанланы тизмелери уа узунду. Кысыксы, ару миллет байрамла кыуарга сыйгелле бардыла. Кыалай-алай болса да, битеу бу фестивалны бардырыла, халкыны атын айтдырырга итинген адамлага – ыспас этерчады.

сатып алгъан иги туюлюмюдо?

Хычинни байрамы деген сёзле айтыла эселе, ол гастрофестивальды, да сора анда аш-суу элпек, эркин болурга керекдиле. Таулу бишлак да сатылсын – деугациясы бла, айран да болсун, жон затла да сейир болукудула туристлеге. Фестиваль – ол товарны кёллюдо, монлукду. Бу жол токудук ахырысы бла да эсленмегенди. Хау, сууап этеме дегенлени алларын тыярга да жарамайды, сабийлеге деп кофе, локмула, татлы суула бла стол кырагъанла чыкысала – алаамат болукуду.

Бу жол хычин этилген столла бир жерде эдиле, адамла да алайга кыуолуп, тиширула уа жетишмей... Чакъырылгъан кафеде неда адамла болсала эди бир бирлеринден узагыракъда, былай кызауат эсленирг туююл эди.

Гастрофестивальда алма, керте эм башха кёгетле да сатарга болды: битеу таулу элдеде ёгген затланы. Къонакълар халкыны иш кёллюдо кёрю ючюн. Миллет кылай жашагъанын, бахчаларында не зат ёсдюргенин билер ючюн. Мында тыммыла да этерге болуку эди. Жылы тыммыла бла айрандан татыулу не зат барды?

Бу жол аш фестивалда аш кыт эди. Бир минг бла беш жюз хычин хазырланганылыгыла, ол азыккъ этгенди. Байрамла азыдыла, халкъ солургъа, кыуанырга суюди.

Концерт бара тургъанда битеу жо-

Битеу келгенлени да кёрмючге, концертте кырагъандан сора, терк окуяна аны сатып алырга онгу болурга керекди.

Миллет байрамла Кавказда кёлден-кёл болукудула. Туризм айныгъаны себепли, хар халкъ кесини культурасын кёргозторге кючеририди. Ангыларга тийишлиди: фестивалга хакъсыз хычин излей келмейдиле, адамлага жарык байрам керекди, хар зат элпек болгъан байрам.

Сынам – ол кюнден-кюнге, жылдан-жылга келген затды. Ару миллет байрамланы кырау – кыйын ишди. Аны кюлга алгъанлага бизнесменле да билеклик этерге керекдиле. Бу жол а Чегем районну администрациясы болушанды, дагыда хычинле хакъсыз болур ючюн ача берген Гузиланы Лейла болганды. Заманларын, фахмуларын аймагъанланы тизмелери уа узунду. Кысыксы, ару миллет байрамла кыуарга сыйгелле бардыла. Кыалай-алай болса да, битеу бу фестивалны бардырыла, халкыны атын айтдырырга итинген адамлага – ыспас этерчады.

Битеу келгенлени да кёрмючге, концертте кырагъандан сора, терк окуяна аны сатып алырга онгу болурга керекди.

Миллет байрамла Кавказда кёлден-кёл болукудула. Туризм айныгъаны себепли, хар халкъ кесини культурасын кёргозторге кючеририди. Ангыларга тийишлиди: фестивалга хакъсыз хычин излей келмейдиле, адамлага жарык байрам керекди, хар зат элпек болгъан байрам.

Сынам – ол кюнден-кюнге, жылдан-жылга келген затды. Ару миллет байрамланы кырау – кыйын ишди. Аны кюлга алгъанлага бизнесменле да билеклик этерге керекдиле. Бу жол а Чегем районну администрациясы болушанды, дагыда хычинле хакъсыз болур ючюн ача берген Гузиланы Лейла болганды. Заманларын, фахмуларын аймагъанланы тизмелери уа узунду. Кысыксы, ару миллет байрамла кыуарга сыйгелле бардыла. Кыалай-алай болса да, битеу бу фестивалны бардырыла, халкыны атын айтдырырга итинген адамлага – ыспас этерчады.

Битеу келгенлени да кёрмючге, концертте кырагъандан сора, терк окуяна аны сатып алырга онгу болурга керекди.

Миллет байрамла Кавказда кёлден-кёл болукудула. Туризм айныгъаны себепли, хар халкъ кесини культурасын кёргозторге кючеририди. Ангыларга тийишлиди: фестивалга хакъсыз хычин излей келмейдиле, адамлага жарык байрам керекди, хар зат элпек болгъан байрам.

Сынам – ол кюнден-кюнге, жылдан-жылга келген затды. Ару миллет байрамланы кырау – кыйын ишди. Аны кюлга алгъанлага бизнесменле да билеклик этерге керекдиле. Бу жол а Чегем районну администрациясы болушанды, дагыда хычинле хакъсыз болур ючюн ача берген Гузиланы Лейла болганды. Заманларын, фахмуларын аймагъанланы тизмелери уа узунду. Кысыксы, ару миллет байрамла кыуарга сыйгелле бардыла. Кыалай-алай болса да, битеу бу фестивалны бардырыла, халкыны атын айтдырырга итинген адамлага – ыспас этерчады.

БАЙСИЛАНЫ Марзият. Суратла авторудула.

ШАГЫРЕЙЛЕНИУ

# Миллет хазнабызга магъаналы кышумчулукъ

Озгъан ыйыкъда Элбрус районну Маданият бѣлнюмю бла Отарланы Омар атлы краеведение музей, Къулииланы Къайсын атлы маданият юйно ишчилери къурап, млетибизни айтхылы алимлеринден бири КъМР-ни илмусуну сыйлы къуллукъчу, Ингушетияны маданиятыны сыйлы къуллукъчу, филология илмула доктору Биттирланы Тамараны кѣп болмай басмадан чыкъгъан «Публицистика, литература и фольклор карачаево-балкарского зарубежья» деген китабыны презентациясы ѳтгенди. Эсигизге салайыкъ,

биоюнлюкде Тамара Шамсудиновна миллет жарыкъландыручуларыбызны эм тарыхыбызны бетлерин ачыкълагъан 20-дан артыкъ китапны авторуду.

Тюбешуе уа Тамараны биргесине Нальчикден КъМР-ни Журналистлерини союзуну таматасы Шауаланы Разият, КъМР-ни халкъ поэты Созайланы Ахмат, журналист Ботталаны Мухтар, жамаат къуллукъчу Тетууланы Хадис, Депулан Хаким атлы кадет школну директору Эристулану Абдурахман эмда жууукълары бла тенглерини атланган эдиле.

Тырныауазну Къулииланы Къайсын атлы маданият юйюнде уа къонакълагъа Элбрус районну администрациясыны башчысы Сотталаны Къурман, аны орунбасары Улимбашланы Арслан, маданият бѣлнюмю таматасы Тогурланы Жаннет эм башхала да жарыкъ тюбегендиле.

Биринчи сѣз Сотталаны Къурманга берилгенди. Ол быллай китапны презентациясы Тырныауазда ѳтгенине



къууанганын билдирип, сыйлы къонакълагъа тюберге къчан да хазыр болгъанларын билдиргенди.

- Тамара эгечибизни кезиулю басмасы бла жюригимден алгышлаймы. Аны аты тыш къыраллада да белгили болгъанын барыбыз да билебиз. Миллетибизни быллай адамы болгъанын бла хар бирибиз да ѳтмеленирчабыз. Жюрегинде энтта да болурла бир муратлары. Ала да толуп, биз да алагъа къууанырча Аллах онг берсин. Къуруда ашы жумушлагъа жолучула болууыз, - дегенди Сотта улу.

Ана жанларындан жууукълукъну юсюнден айтадыла. Жыйылгъанна ол болумгъа сейир ѳтгенди.

- Жаланда чегемли тукъумла жашагъан Долат деген эл барды. Бир тиширмю бла танышма. Аны уа «Ч» харф бла сѣлешгени манга сейир кѣрѳнгенди. Нек дегенде анасы къарачайлы Биджиланы тукъумдан эди. Сора соргъанымда уа, атам алай сѣлешмючю эди дейди. Алай тукъумуна билмей эди. Ол кезиуде анасы да сау эди. Алай ол окуна эсине тюшюралмагъан эди баш иесини керти тукъумун, - деп эсгергенди алим.

Кертиси бла да, тюбешуу аламант эм сейир халда ѳтгенди. Ары келгенде Биттирланы Тамараны халларына бек сыйлоп тынгылагъандыла. Ызы бла сѣз поэт Созайланы Ахматга берилгенди. Ол миллетибиз бла да Тамара Шамсудиновнагъа ыспас этерге керекбиз дегенди.

Ана жанларындан жууукълукъну юсюнден айтадыла. Жыйылгъанна ол болумгъа сейир ѳтгенди.

- Жаланда чегемли тукъумла жашагъан Долат деген эл барды. Бир тиширмю бла танышма. Аны уа «Ч» харф бла сѣлешгени манга сейир кѣрѳнгенди. Нек дегенде анасы къарачайлы Биджиланы тукъумдан эди. Сора соргъанымда уа, атам алай сѣлешмючю эди дейди. Алай тукъумуна билмей эди. Ол кезиуде анасы да сау эди. Алай ол окуна эсине тюшюралмагъан эди баш иесини керти тукъумун, - деп эсгергенди алим.

Сора къонакъбайла Тамара Шамсудиновнаны кесине сѣз берип, ол тыш къыраллада жашагъан жерлешлерибизни чыгармачылыкларыны жырлагъа къалай бла таукелленгенин билдире суйгендиле. Ол айтханга кѣре, Совет Союз чачылп, Тюрк бла чек да ачылгъан кезиуде, анда жашагъан бѣлегибизни юсюнден халпар эшитиле башланады.

- Алай Америкада жашагъан адамларыбызны юсюнден а биринчи кере 1988 жылда «Къарачай» газетде окъугъан эдим. Статяны автору Ёзденла

ана жанларындан жууукълукъну юсюнден айтадыла. Жыйылгъанна ол болумгъа сейир ѳтгенди.

- Жаланда чегемли тукъумла жашагъан Долат деген эл барды. Бир тиширмю бла танышма. Аны уа «Ч» харф бла сѣлешгени манга сейир кѣрѳнгенди. Нек дегенде анасы къарачайлы Биджиланы тукъумдан эди. Сора соргъанымда уа, атам алай сѣлешмючю эди дейди. Алай тукъумуна билмей эди. Ол кезиуде анасы да сау эди. Алай ол окуна эсине тюшюралмагъан эди баш иесини керти тукъумун, - деп эсгергенди алим.

Кертиси бла да, тюбешуу аламант эм сейир халда ѳтгенди. Ары келгенде Биттирланы Тамараны халларына бек сыйлоп тынгылагъандыла. Ызы бла сѣз поэт Созайланы Ахматга берилгенди. Ол миллетибиз бла да Тамара Шамсудиновнагъа ыспас этерге керекбиз дегенди.

- Аны къыйыны миллетибизде бек уллуду. Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Хурметлеу

# Махтаулу къарындашыбызны махтаулу жашау ызы

Мен Хапаланы Биймырзаны жашы Таучуну эрттен таныйма. Таза ниетли, халал, тенгни-жууукъну сыйлай билген, журтун, халкъын суйген жашды. Саулай Улуу Къарачайда, аны таныгъанла атын биосюреу бла сагъындадыла.



Хапаланы Биймырзагъа 1955 жылда 16 августда улан туугъанда, ол анга суйген тауларына тансыкълыгын таныта, аланы энтта кѣрлюгюне ышана, Таучу деп атагъанды. Ол, ашы мурагы толуп, 1957 жылда, юйдегиси бла туугъан эли шам Хурзуга къайтып, жашаун-турмушун жарашдырып башлайды.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Ай медет, Таучугъа бир жыл толурга анасы Абайханланы Марзият ауушады. Ол жумушакъ жюрекли, огурлу тиширмю, сабийлери ач-жалангач болмай ѳсер ючюн, кече-кюн кѳзюне жуку кирмей, аланы къайгыларында жашагъанды. Ол ауушханда, юйорню ауурлугу Биймырзаны юсюне тюшеди. Анасы Качина анга уллу себеплик эталмай: «Былай бла узакъ бараллыкъ тюйолсе, юйлен», - деп тилейди. Анга Къасайланы Жаухаратны келтиредди. Таучу билген, суйген ана да олду. Кеси тапхан эки къыз бла бир жашдан кѳм кѳрмей, ѳге балаларына жюрек жылуун толду берип, ѳксюзлукъ сынатмай ѳсдѳредди.

Экинчи жыл да белгилейдиле къойчу жашланы. Таучуну СССР-ни Баш Совети «Сыйлыкъланы Белгиси» орден бла саугъалайды. «Москвич» автомобильни да берди саугъагъа. Анга жыйырма жыл толгъан эди ол заманда. Къарачай-Черкеске орден жюртюнгени арасында андан жаш жокъ эди. Жигер жашны мюлдѳк, районда да бек багъалата эдиле. Аскер къуллукъдан тыргъа военкоматха тилек къагъыт да жаздыла. Алай а Таучу унамайды.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Жети жылны биягъынлай махтаулу ишлейди.

Алай а Таучу таулары, табийгатыны суйгени аны жюрегинде бир тынгысызлыкъ уа салып эди. Малчылыкны суйсе да, аны бла жашауун ѳмюрлюкге байламлы эталмазын сезе эди. Эрттен сайын чегетде чыпчыкъланы къууанчы жююлдегенлери, къая башларында кѣрге учун ѳсген нарат терекле эсин, жюрегини кюлей, учундура эдиле. Агъачны айырып суйе эди, анга ол жаны болгъанча кѣрѳне эди. Аны ауазын эшитирге, сагъышын ангыларга талпып эди. Къой кюле, агъачлы таулагъа, къотур къалягъа, кѳмюк эте акъгъан Хурзук, Махар сулагъа, Нарт кѳпюрге, Мамия къалагъа эски къарачай жылраны жырлай эди Хапа улу. Аманлыкчыла табийгатха хата этгенлерине тюртюлгени сайын а: «Туугъан жерине заран салырга кѣлю къалай барады адамны?» - деп, жюреги ауруй эди.

# «Ауруугъа заманында бакъсанг, аны женгерге да боллукъду»

Биоюнлюкде ревматология ауруула аслам халда жайыла, адамны жашаууну квалитетини осалландырадыла. Андан сора да, аланы заманында диагностикаларын этмей, огъесе багъыуну тийишлисича бардырмай къойса, саусуз инвадид болуп къалырга кюркъюу барды. Артритден къалай сакъланырга, андан аурумазча къаллай мадарла этерге кереклисини юсюнден биз Нальчикни биринчи номерли клиника больницасыны ревматология бѣлнюмю таматасы Аппайланы Фатима бла ушакъ бардыргъанбыз.

туйолдо. Жикле саулуукълу болса, алада керекли вешестволаны жангырбулары тохтамайды. Адам уллап барса уа, аны чархында сагъынылгъан процесс керекли мардада болмай, акъырнын барды.

- Алай эсе, инсан жыл санына кѣре ауруп къалырга мы боллукъду, огъесе уа?

- Алгъаракълада биз быллай ауруудан абадан тѳлю бегирек къыйналады дѳрге боллукъ эдик. Энди Саулукъ сакълану битеудуния организациясыны статистикасына кѣре, ахыр жыллада артрит бла жаш адамла, сабийле окъуна ауруйдула. Жер башында хар онунчу инсан инжиледи андан. Эм къоркъуулусу - артритден хар адам да къайсы жыл санда да ауруп къалырга болгъананды.



не тюрлю ауруугъа да заманында багъып тебересенг, аны женгерге да боллукъду. Ревматоидли ауруула бла байламлы уа ол бютонда да болмай, акъырнын барды.

- Ауруунюкде сиз башчылыкъ этген бѣлнюм саусулагъа къаллай болушлукъ этеди эмда шендѳ бу ауруу бла байламлы республикада хал къалайды?

- Ревматология бѣлнюм 2005 жылда сентябрьде ачылгъанды. Пациентлерибизге тийишли болушлукъ этерча, алагъа эс тапдырырча битеу онгларыбыз да бардыла. Чертип айтсакъ, бизни аллимлерибиз да, тыш къыраллыладан арха къалмай, бу ауруугъа багъыр мадарланын излегенлей, жангы амалланы чыгарырга кюрешгенлей турадыла. Аны себепинде а генноинженерней препаратланы да хайырланабыз керек болса.

- Фатима Калмуковна, ревматоидли артрит къыйын багъылгъан ауруугъа саналып келгенди. Биоюнлюкде медицинада бу жаны бла аз да тюрлениуле бармыдыла?

тенликде къопханында санлары гъыж болгъанча сезеди. Насыгъа, биоюнлюкде аллайлагъа болушлукъ этимю амаллары да игилене барадыла.

- Бу ауруу къайдан чыгъыла къалады?

- Аны сылтаулары тюрлю-тюрлюдо. Бирде артрит алай уллу болмагъанча кѳрѳнген чыгла къайтарыллы тюшюп турсала окъуна къызгалып къалырга болады. Неда ол снокъсынса, кючюне жетген ауру иш бла кѳп кюрешип турса, генетика жаны бла аллай кюркъюу болса да чыгъады.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

тохтатырга, аурууну «жукълаттырга», башхача айтханда уа, ремиссиягъа кийирге къолбуздан келликди.

- Артритден тиширмюла бегирек къыйналадыла дегенлери уа кертимиди?

- Ол алайды, жарыгына. Аланы болларында жиклерины бу ауруу бла уланулары эр кишиледен эсе он кѳреге асламыракъ тюбейди. Аны сылтау физиология энчиликле бла да байламлыды.

- Бу ауруу къайдан чыгъыла къалады?

- Аны сылтаулары тюрлю-тюрлюдо. Бирде артрит алай уллу болмагъанча кѳрѳнген чыгла къайтарыллы тюшюп турсала окъуна къызгалып къалырга болады. Неда ол снокъсынса, кючюне жетген ауру иш бла кѳп кюрешип турса, генетика жаны бла аллай кюркъюу болса да чыгъады.

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъанча уллу иш тамамлагъанды. Аны хайырындан биз архивледе

Аны башхаладан къалмай демгенгили болгъанын Тамара айтхыла келеди. Алгъын бизни жарыкъландыручуларыбызны юслеринден хазна белгили тюйол эди. Аны бизни кѣзѳбозге тутуп тохтауучу эдиле. Ол а, бу жюкюню боюнана алып, болмагъ

БЕЛГИЛЕУ

# КЪУУАНЧЛЫ ЭМ САУГЪАЛЫ БАЙРАМ

Белгилисича, жыл сайын Къарачайда Бал чучурладагы турист комплексде «Айраны байрамы» деген ат бла къарачай-малкъар миллети халкъла аралы фольклор-этнография культура фестивалы барычууда. Жарыуу, пандемияны къоркчуу алып, аны алгынча бардырыр онг болмай турганы ючюн, аны Къарачай, Малкъар жанындан да бардыруучула – «Бал чучурла» турист комплекс (таматасы Боташланы Мусса), «Элбрус» регионла аралы жамауат жандаурулукъ фонд (директору Къочхарланы-Биттирланы Людмила), Мечиланы Къазим атлы маданият фонд (директору Аппайланы Лариса) – Интернетде Инстаграмда «Праздник айрана 09» деген блокта онлайн халда бир къауум эришиу къурагандыла: «Акылжан», «Ашхана», «Къарачай-малкъар Айранны юсюнден бек иги видео», «Къарачай-малкъар Айранны къоргозген бек аламан сурат», «Къарачай-малкъар Айранны юсюнден бек иги назму» ... Алагда быйыл августдан башлап сентябры ахыр кюнлерине дери къатышырга онг да болганды.

Музейде ишлеген назмуу къыз Езденланы Жена чыкыганды. Экинчи жерни жюри республикалы телевиденияны жаш тѐло бѐлюмюно малкъар тилде редактору Малкъарланы Каринагъа тийишли кѐргенди. Дагъыда акылжанланы тизмелерине кѐп жылладан берди Жангы Малкъар элде ана тилни устазы болуп ишлеген Гѐрийланы Мариям киргенди.

«Бек иги видео» деген номинацияда хорлагъанла ючѐулен болгандыла: къарачайлы жаш Байрамукъланы Будиян, Огъары Малкъардан кыюу, назмуу да атасыны айранны юсюнден назмуун окъуп, «Балкария» фольклор этнография къырал тепсеу ансамблини биринчи къауумуну тепсеуно болуп турган Атабийланы Лидия бла шолда аш-суу жаны бла технолог Гузийланы Сакинат.

Бу номинацияда назмуу да болгандыла: «Хычин жаннети» деген биригуюн таматасы, дайым Интернетде халкъына аталган назмууу ишлеген назмууу къыз Езденланы Жена чыкыганды. Экинчи жерни жюри республикалы телевиденияны жаш тѐло бѐлюмюно малкъар тилде редактору Малкъарланы Каринагъа тийишли кѐргенди. Дагъыда акылжанланы тизмелерине кѐп жылладан берди Жангы Малкъар элде ана тилни устазы болуп ишлеген Гѐрийланы Мариям киргенди.

Интернетде, къарачай-малкъар айраннга аталып, «Азимут» къонакъ юйде баргъан конференцияда, кесини сайтунда да сорган соуруулары, айтхан хапары бла сѐйриндиргенди аны кѐргенлени. Ол ма



Музейде ишлеген назмуу къыз Езденланы Жена чыкыганды. Экинчи жерни жюри республикалы телевиденияны жаш тѐло бѐлюмюно малкъар тилде редактору Малкъарланы Каринагъа тийишли кѐргенди. Дагъыда акылжанланы тизмелерине кѐп жылладан берди Жангы Малкъар элде ана тилни устазы болуп ишлеген Гѐрийланы Мариям киргенди.

Бу кюнлеме уа Мечиланы Къазим атлы маданият фондда ол эришиуледе хорлагъанла саугъалауу аталгъан къууанчлы жыйылыу барганды. Аны жырчы къызыбыз Къабарты-Малкъар Музыка къырал театры солисти Гѐргъокъланы Халимат бардырганды. Ары келген къонакълары араларында «Бал чучурла» турист комплексни таматасы Боташланы Мусса, КъМР-ни Журналистлерини биригуюн таматасы Шауаланы Разият, назмуу Мусукаланы Сакинат да болгандыла.

«Бек иги видео» деген номинацияда хорлагъанла ючѐулен болгандыла: къарачайлы жаш Байрамукъланы Будиян, Огъары Малкъардан кыюу, назмуу да атасыны айранны юсюнден назмуун окъуп, «Балкария» фольклор этнография къырал тепсеу ансамблини биринчи къауумуну тепсеуно болуп турган Атабийланы Лидия бла шолда аш-суу жаны бла технолог Гузийланы Сакинат.

Бу номинацияда назмуу да болгандыла: «Хычин жаннети» деген биригуюн таматасы, дайым Интернетде халкъына аталган назмууу ишлеген назмууу къыз Езденланы Жена чыкыганды. Экинчи жерни жюри республикалы телевиденияны жаш тѐло бѐлюмюно малкъар тилде редактору Малкъарланы Каринагъа тийишли кѐргенди. Дагъыда акылжанланы тизмелерине кѐп жылладан берди Жангы Малкъар элде ана тилни устазы болуп ишлеген Гѐрийланы Мариям киргенди.

Интернетде, къарачай-малкъар айраннга аталып, «Азимут» къонакъ юйде баргъан конференцияда, кесини сайтунда да сорган соуруулары, айтхан хапары бла сѐйриндиргенди аны кѐргенлени. Ол ма

болгандыла, аны кесин жюриотуюне, къымылдаууна, кийимине да энчи эс баргандыла къарауучула. Жыр бла уа бизни Къабарты-Малкъарны Музыка театры солистери Жуболаны Жамболат бла Гѐргъокъланы Халимат, жаш жырчы Къулийланы Заур къууандыргандыла. Жамболат Мусукаланы Сакинаты сѐзлерине кеси жазган жангы жыр айтханды.

## Ангылатыу

### Вакцина этилгенни юсюнден сертификат къалай алынады?

«Госуслуги» приложениа QR-коду болган сертификаты табаргъа сюе эсегиз, «вакцинация» деген сѐз бла излегиз неда «Вакцинация от COVID-19» ссылгагъа барыгъыз. Сертификат вакцинаны ахыр кертюрлюсюнде да басмаланырыкъды. Орус тилдеги къагъытда уа аллай билдирю болмауучу. Сертификат бир сутканы ичинде кѐлмеген эсе, не зат этерге керекди? Эм биринчиден, энчи кабинетге кирип, паспортгъузу эмда СНИЛС-ни тюз жазгъаныгъызгъа къарагъыз. Порталда учѐт запись тюз (шагъат этилген) болгангъа саналырга керекди. Инсанни профилинде уа аны электрон почтасы болургъа тийишлиди.

Медицина организациагъа сѐлешип, вакцина салдыргъанланы тизмесине сизни юсюнгозден къаллай информация бергенлерин билдирге тийишлиди. Атыгъыз, тукъум атыгъыз, СНИЛС, паспорт эмда туугъан кюнюн тюз жазылгъанларына жангыдан къарагъыз. «Статус ЕПГУ» деген жерде «Учѐт жазылыу барды» деп болургъа керекди. Анда халатла неда «Учѐт жазылыу табылмагъанды» дегенни кѐрсегиз, прививка этилгенни юсюндо тюз информацияны жангыдан ашырыгъыз. Ол да болушмаса уа, «QR-код эмда вакцина салдыргъанни сертификат» деген тематиканы сайлап, ишни толтушун жазыгъыз. КъМР-де МФЦ-да айтханларына кѐре, аны бѐлюмлеринде инсанлагъа жаланда ол порталгъа кирирге болушадыла ансы, сертификаты къагъытха тошюрюп къолгъа бермейдиле. Аны адамла кеслери этерге керекдиле.

Кѐп болмай «Къоркъуусуз республика» учреждение Нальчикде Шубѐхлукъну майданында тѐрт камера салганды. Аны баш магъанасы - скверде солургъа кѐлген жерлешлерибизни бла къонакъланы тынчыкъларынын жалчытыргъады. Ала, кече-кюн демей, тѐгерек-башха къарап турлукъдула. Биюгонлюкде сагъынлгъан учреждение республиканы тюрлю-тюрлю жерлеринден 850 камера билдирюле жибергенлей турадыла. Жылны ахырына аны план бла 1000-нге жетдирге мурат барды. Къабарты-Малкъарда жашагъанланы къоркъуусузлукълары кенг халда жалчытылынырга камерала жамауат аслам хайырланган жерде, социал магъаналы учреждениеяда - школлада, садиклада, административ мекамлада, транспортда эм сатыу-алыу точкалада да - орнатылынадыла.

## ИГИЛЕНДИРИУ



### Къоркъуусузлукъну кючлеу – баш борчлаган бири

Кѐп болмай «Къоркъуусуз республика» учреждение Нальчикде Шубѐхлукъну майданында тѐрт камера салганды. Аны баш магъанасы - скверде солургъа кѐлген жерлешлерибизни бла къонакъланы тынчыкъларынын жалчытыргъады. Ала, кече-кюн демей, тѐгерек-башха къарап турлукъдула. Биюгонлюкде сагъынлгъан учреждение республиканы тюрлю-тюрлю жерлеринден 850 камера билдирюле жибергенлей турадыла. Жылны ахырына аны план бла 1000-нге жетдирге мурат барды. Къабарты-Малкъарда жашагъанланы къоркъуусузлукълары кенг халда жалчытылынырга камерала жамауат аслам хайырланган жерде, социал магъаналы учреждениеяда - школлада, садиклада, административ мекамлада, транспортда эм сатыу-алыу точкалада да - орнатылынадыла.

Кѐп болмай «Къоркъуусуз республика» учреждение Нальчикде Шубѐхлукъну майданында тѐрт камера салганды. Аны баш магъанасы - скверде солургъа кѐлген жерлешлерибизни бла къонакъланы тынчыкъларынын жалчытыргъады. Ала, кече-кюн демей, тѐгерек-башха къарап турлукъдула. Биюгонлюкде сагъынлгъан учреждение республиканы тюрлю-тюрлю жерлеринден 850 камера билдирюле жибергенлей турадыла. Жылны ахырына аны план бла 1000-нге жетдирге мурат барды. Къабарты-Малкъарда жашагъанланы къоркъуусузлукълары кенг халда жалчытылынырга камерала жамауат аслам хайырланган жерде, социал магъаналы учреждениеяда - школлада, садиклада, административ мекамлада, транспортда эм сатыу-алыу точкалада да - орнатылынадыла.

УЧРЕДИТЕЛЬЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

**Шеф-редактор**  
**ТЕКУЛЛАНЫ Хауа**

**РЕДКОЛЛЕГИЯ:**  
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редактор),  
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактору орунбасары),  
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),  
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,  
ТИКАЛАНЫ Фатима,  
ТРАМЛАНЫ Зуухра,  
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

**ТЕЛЕФОНЛА:**  
Редактору приёмный - 42-63-01.  
Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.  
Жууаплы секретарь - 42-66-85.  
Секретариат - 40-93-62, Корректорла - 42-63-52.

**РЕДАКЦИОНЫ БѐДОМЛЕРИ:**  
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.  
Экономика - 42-66-73.  
Культура - 42-66-76.  
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.  
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.  
Окъуучула бла байламлыкъла жюриотую эм жазылыу - 42-37-94.  
Энчи корреспондент - 42-68-72.  
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюриотмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артка къайтарылмадыла.

Газетде басмаланган материаллада айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишимге болукудула. Алада айтылган хар зат ючюн Россия Федерацияны Басманы юсюндо законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылган 5-6 бет) кѐпюно алмайды.

Газет Связны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор кулукълукъну (Роскомнадзор)у Къабарты-Малкъарда управленисында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООУ-ну типографиясында басмаланганды.

Старополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени ислерине тапдыру ючюн КъМР-ни почта связны федеральный Управленисы жууаплыды.

Телефона: 76-01-21

Газетлени розничкагъа сатыу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер общество жууаплыды.

Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъда юч кере чыгъады - геюрге, орта, шабат кюнлеме.

Номерге графикте кѐре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды

**ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:**

Улбашланы Мурат - дежурный редактор, Кучукъланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Мокъланы Зуухра (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3,4-чу бетле) - корректорла.

Тиражы 1236 экз. Заказ № 2278

Багъасы 10 сомду.

**РЕДАКЦИОНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕС:**

360000, Нальчик шахар, Ленин аягы проссект, 5

адрес почта: elbor\_50@mail.ru

## Ыразылык

### Сизге хурметим уллуду!

Жазаланы Исхакъны къызы Жулдуз Тѐбен Чегемни школунда 40 жылдан артыкъ ана тилден бла адабиятдан устаз болуп ишлейди. Аны энчи шарты – сабийле бла бир тил таба билгенди. Аны бла окъуучуну араларында бир бирге намыс, хурмет эслемей къалмайды. Жулдуз Исхакъовнаны къыйыны бла ана тилде окулгъан чыгъармала сабийлени жюрелеринде, акылларында да сакланганлай турадыла. Аны окуучулары республикада олимпиадалада кѐп кере биринчи жерлеге тийишли болгандыла.



Жулдуз Исхакъовнаны къыйыны бла ана тилде окулгъан чыгъармала сабийлени жюрелеринде, акылларында да сакланганлай турадыла. Аны окуучулары республикада олимпиадалада кѐп кере биринчи жерлеге тийишли болгандыла.

## СПОРТ

### Майдалла эм грамотала бла къайтхандыла

Краснодар крайны Анапа районуну Сукко элинде ауур атлетикадан ачыкъ эришиуле этгендиле. Ала РСФСР-ни хурметлерине къуралгандыла. Алага 10-12, 13-15-жыллыкъ жашла бла къызла къатышхандыла.



Турнирге Элбрус району Олимпиадала резервлы спорт школуну жаш гѐжефлери да

Краснодар крайны Анапа районуну Сукко элинде ауур атлетикадан ачыкъ эришиуле этгендиле. Ала РСФСР-ни хурметлерине къуралгандыла. Алага 10-12, 13-15-жыллыкъ жашла бла къызла къатышхандыла.

## ТУРИЗМ

### Солургъа бизни табийгъатыбызны сайлагъанланы саны ѐседи

Быйылны тогъуз айында республикабызгъа солургъа келгенлени саны 840 мингге жетгенди. Ол а болтурдан эки кереге кѐпю. 2019 жылда уа туристлени саны 602 минг адам болганды. Быйла шартланы КъМР-ни экономиканы айнытуу министри Рахайланы Борис «СКФО-ну тохташуулу айнытуу эм инвестициялы къолайлыкъ» деген бизнес-сессияда туура этгенди.

Быйылны тогъуз айында республикабызгъа солургъа келгенлени саны 840 мингге жетгенди. Ол а болтурдан эки кереге кѐпю. 2019 жылда уа туристлени саны 602 минг адам болганды. Быйла шартланы КъМР-ни экономиканы айнытуу министри Рахайланы Борис «СКФО-ну тохташуулу айнытуу эм инвестициялы къолайлыкъ» деген бизнес-сессияда туура этгенди.

Быйылны тогъуз айында республикабызгъа солургъа келгенлени саны 840 мингге жетгенди. Ол а болтурдан эки кереге кѐпю. 2019 жылда уа туристлени саны 602 минг адам болганды. Быйла шартланы КъМР-ни экономиканы айнытуу министри Рахайланы Борис «СКФО-ну тохташуулу айнытуу эм инвестициялы къолайлыкъ» деген бизнес-сессияда туура этгенди.

## ЭСГЕРТИУ

### Фатарлагъа кезиунде жылыу берилмеген эсе

Республикада жашагъанла фатарлагъа заманында жылыу берилмегенни юсюнде КъМР-ни Къурулуш эмда жашау журткоммунал министрствосуна бу телефон номер бла сѐлешип билдирге болукудула: 8 (8662) 40-89-18.

Республикада жашагъанла фатарлагъа заманында жылыу берилмегенни юсюнде КъМР-ни Къурулуш эмда жашау журткоммунал министрствосуна бу телефон номер бла сѐлешип билдирге болукудула: 8 (8662) 40-89-18.

Республикада жашагъанла фатарлагъа заманында жылыу берилмегенни юсюнде КъМР-ни Къурулуш эмда жашау журткоммунал министрствосуна бу телефон номер бла сѐлешип билдирге болукудула: 8 (8662) 40-89-18.